

Національна система стандартизації у сфері оборони. Проблеми та перспективи розвитку

В. Ткаченко, начальник науково-дослідного відділу стандартизації у сфері озброєння та військової техніки (ОВТ),
В. Подойніцин, начальник науково-дослідного сектору стандартизації ОВТ,
Науково-дослідний інститут стандартизації, ДП «Український науково-дослідний навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості», м. Київ

Национальная система стандартизации в сфере обороны. Проблемы и перспективы развития

В. Ткаченко, начальник научно-исследовательского отдела стандартизации в сфере вооружения и военной техники (ВВТ),
В. Подойницын, начальник научно-исследовательского сектора стандартизации ВВТ,
Научно-исследовательский институт стандартизации, ГП «Украинский научно-исследовательский и учебный центр проблем стандартизации, сертификации и качества», г. Киев

National System of Standardization in Defense Sphere. Issues and Prospects

V. Tkachenko, Head of Research Department for Standardization in the Field of Armaments and Military Equipment (AME),
V. Podoyntsinn, Head of Research Section on Standardization for AME,
Research Institute of Standardization, «Ukrainian Research and Training Center for Standardization, Certification and Quality Problems» State Enterprise, Kyiv

У статті наведено аналіз національної системи стандартизації у сфері оборони й можливі перспективи її розвитку в Україні, розглянуто проблеми, що виникли, та шляхи їх усунення.

Нові політичні та економічні умови, які стали реаліями після проголошення незалежності України, докорінно змінили державний підхід до принципів організації розроблення та виробництва продукції оборонного (військового) призначення та державної політики у сфері оборони, яка реалізується через державне оборонне замовлення. Стандартизація у сфері оборони, як і раніше, повинна забезпечувати провідні позиції механізму реалізації таких найважливіших завдань, як національна безпека і оборона держави. Оснащення Збройних Сил України (ЗСУ) сучасною зброєю, відновлення спроможності оборонно-промислового комплексу (ОПК) щодо впровадження новітніх технологій, створення нових зразків військової техніки та озброєння, потребує проведення цілеспрямованої державної політики в реформуванні національної системи стандартизації у сфері оборони.

Мета статті — розглянути стан національної системи стандартизації у сфері оборони, виявити проблеми та можливі шляхи їх вирішення, сформулювати напрями розвитку системи.

Вихідні положення

Сучасна національна система стандартизації у сфері оборони повинна враховувати основні принципи аналогічних систем стандартизації зарубіжних

країн, відповідати національним інтересам держави Україна, як повноправного учасника міжнародних, європейських та світових інтеграційних процесів. Сприяти створенню правових основ стандартизації у сфері оборони, спрямованих на підвищення обороноздатності ЗСУ, мобілізаційної готовності держави, безпеки об'єктів економіки, життя, здоров'я і майна громадян, охорони довкілля під час розроблення, випробування, виробництва, експлуатації, ремонту та утилізації продукції оборонного призначення (ПОП).

До нормативних документів (НД) у сфері оборони належать міждержавні (ГОСТ В) і національні стандарти (ДСТУ В) на ПОП (роботи, процеси, послуги), військові стандарти Міністерства оборони України, а також інші стандарти, що містять відомості з обмеженням доступу.

Автори статті вважають, що під національною системою стандартизації у сфері оборони слід розуміти сукупність суб'єктів стандартизації, діяльність яких базується на правових засадах, що охоплює взаємопов'язані об'єкти стандартизації на ПОП, роботи, процеси та послуги, а також інші об'єкти стандартизації, що містять відомості з обмеженням доступу.

Ефективне функціонування національної системи стандартизації у сфері оборони повинно бути забезпечено цілеспрямованим проведенням державою

військово-технічної політики, яка включає структурну перебудову ОПК і політику формування оборонного замовлення, науково-технічну і фінансово-інвестиційну політику, військово-технічне співробітництво та передбачає [1]:

- розроблення науково-методичних засад створення системи, яка гармонізована із комплексом основоположних стандартів (ДСТУ 1.0 — ДСТУ 1.13) національної системи стандартизації з урахуванням досвіду створення аналогічних систем економічно розвинутими країнами;

- планування робіт зі стандартизації у сфері оборони на національному рівні, погодження з планами розвитку озброєння та військової техніки, виробництва ПОП;

- ведення фонду НД на озброєння та військово-техніку (ОВТ), упровадження єдиної науково-технічної термінології в стандартах у сфері оборони;

- встановлення порядку використання цивільних стандартів для забезпечення потреб оборони та збільшення кількості таких стандартів;

- підготовку фахівців зі стандартизації у сфері оборони.

Мета та завдання національної системи стандартизації у сфері оборони

Метою національної системи стандартизації у сфері оборони є [1]:

- підвищення ефективності застосування за призначенням, поліпшення бойових можливостей та надійності ОВТ;

- скорочення строків і витрат на розроблення, випробування, виробництво, ремонт або/і модернізацію, експлуатацію, зберігання, транспортування, а також утилізацію ОВТ;

- оптимізація системи замовлень і постачання оборонної продукції, скорочення, за рахунок уніфікації, номенклатури запасних частин і забезпечення економного витрачання фінансових ресурсів, матеріалів та сировини для забезпечення Збройних Сил та інших військових формувань держави;

- підвищення виробничих можливостей щодо виконання мобілізаційних завдань підприємствами, які є постачальниками продукції оборонного (військового) призначення та забезпечення стабільності функціонування національної економіки України в особливий період.

Завдання національної системи стандартизації у сфері оборони тісно пов'язані з проблемою оснащення ЗСУ сучасним озброєнням та військовою технікою. Враховуючи їхній реальний стан, на черговому етапі будівництва українського війська, ці проблеми набули особливої актуальності й значимості. Офіційний друкований орган Міністерства оборони України (Міноборони) [2] приділив значну ува-

гу проблемам розвитку озброєння, підкреслюючи, що саме на цій ділянці незабаром реалізовуватимуться масштабні проекти, які обіцяють вивести на якісно новий рівень боєздатність ЗСУ і разом з тим вдихнути життя в ОПК держави. Концепція реформування й розвитку ЗСУ на середньострокову перспективу передбачає чотири державних цільових оборонних програми, які містять показники розвитку озброєння на п'ять років. Це програма розвитку ОВТ на 2011—2015 роки, а також програми створення та виробництва військово-транспортних літаків Ан-70, багатофункційних ракетних комплексів «Сапсан», бойових кораблів класу «корвет».

На думку авторів, забезпечуючи виконання цих програм, національна система стандартизації у сфері оборони повинна враховувати шляхи розвитку ОВТ, а саме:

- проведення фундаментальних та наукових досліджень з розроблення нових, сучасних і модернізації існуючих зразків озброєння;

- підготовку виробництва, створення спеціальних технологій і матеріалів для виробництва сучасного озброєння й модернізації існуючого.

Тому першочерговими завданнями національної системи стандартизації у сфері оборони на сучасному етапі є [1]:

- розроблення нової концепції стандартизації у сфері оборони, цільових програм і планів розвитку видів ОВТ;

- визначення технічних вимог до перспективного озброєння, предметів постачання для забезпечення потреб оборони;

- розроблення комплексів національних стандартів, які б гарантували їхній сучасний науково-технічний рівень, підтримання відповідного рівня системи каталогізації, класифікації та кодування предметів постачання (оборонної продукції);

- встановлення вимог до порядку створення і забезпечення експлуатації та ремонту ОВТ, забезпечення ефективної взаємодії замовників (користувачів) із розробниками, виробниками та виконавцями;

- уніфікація ОВТ, що постачається для забезпечення потреб ЗСУ, інших військових формувань держави.

Принципи побудови, структура і стан національної системи стандартизації у сфері оборони

Система національної стандартизації у сфері оборони побудована на таких принципах [1]:

- створення структур забезпечення розроблення стандартів і функціонування державного фонду НД зі стандартизації у сфері оборони;

- створення комплексу НД із стандартизації для забезпечення розроблення, випробування, виготовлення, експлуатації, ремонту та утилізації ОВТ;

- врахування сучасного рівня розвитку науки і техніки, економічної доцільності та ефективності виробництва ПОП, безпеки суспільства;

- врахування вимог міждержавних військових стандартів;

- взаємозв'язок та узгодженість документів усіх рівнів.

Правовою основою національної системи стандартизації у сфері оборони є:

- чинне законодавство, національні нормативно-правові акти України (Закони України [3—6], Укази Президента України [7, 8], Постанови Кабінету Міністрів України (КМУ) [9, 10]);

- НД із стандартизації (основоположні стандарти національної системи стандартизації, в т. ч. у сфері оборони (ДСТУ В 1.0 — ДСТУ В 1.9), національні класифікатори та НД [11, 12]);

- концепція національної системи стандартизації ОВТ [1], цільові програми зі стандартизації за видами ОВТ.

Структура національної системи стандартизації у сфері оборони (рис. 1) інтегрована до національної системи стандартизації, яка є складовою частиною системи технічного регулювання України.

Суб'єкти національної системи стандартизації у сфері оборони:

- центральний орган виконавчої влади (ЦОВВ), що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері стандартизації — Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (Мінекономрозвитку), зокрема Департамент технічного регулювання;

- головна організація зі стандартизації у сфері оборони — Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» (ДП «УкрНДНЦ») [9];

- державні замовники продукції оборонного призначення [10];

- міністерства з виробництва продукції оборонного призначення;

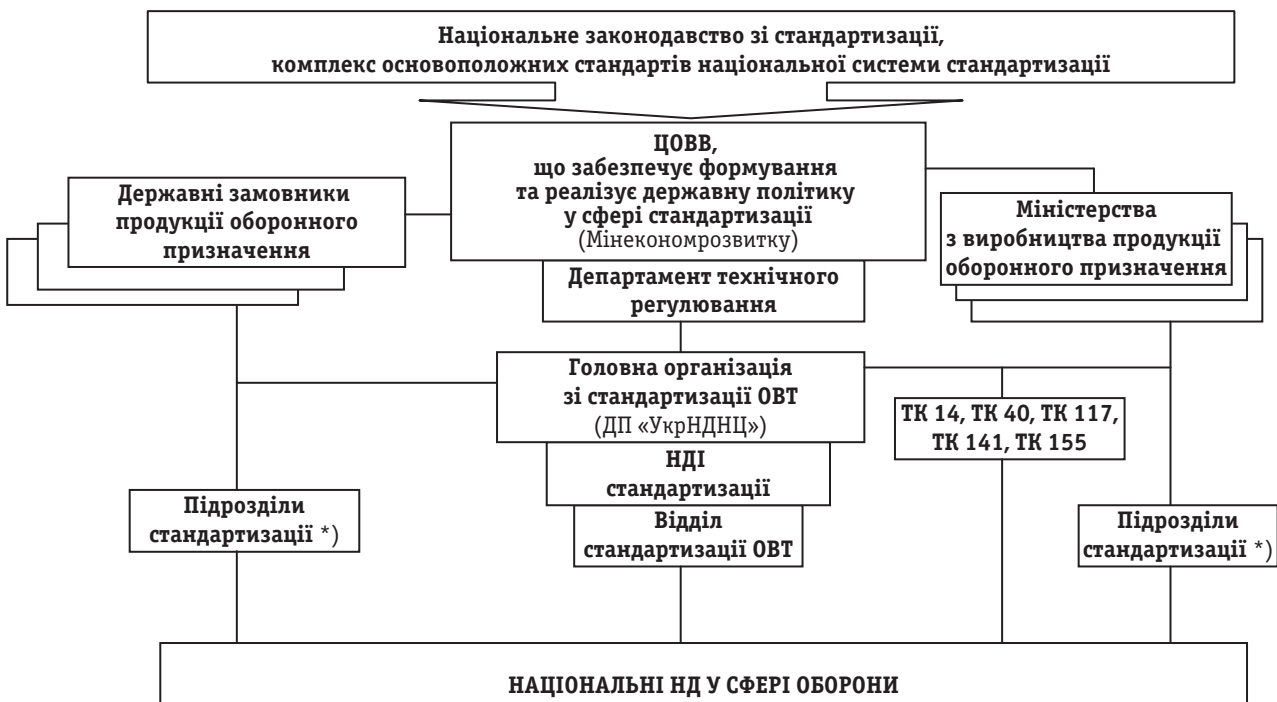
- підрозділи стандартизації органів управління, науково-дослідних інститутів і підприємств;

- технічні комітети стандартизації ОВТ (ТК 14, ТК 40, ТК 117, ТК 141, ТК 155);

- інші організації та установи, які виконують завдання стандартизації у сфері оборони.

В основу національної системи стандартизації у сфері оборони, що залишилася Україні в спадщину від колишнього Радянського Союзу, було покладено жорсткий централізований принцип управління оборонним і господарчим комплексами. За часів існування СРСР це забезпечувало стабільність фінансування, налагодження стійких зв'язків між виробниками і користувачами озброєння та іншої продукції військового призначення. Виходячи з цього, було сформовано основні системи НД, що регламентували процеси планування, розроблення, виробництва, експлуатації та ремонту військової техніки (ВТ). Насамперед це такі [1, 4]:

- комплексна система загальних технічних вимог (КСЗТВ ВТ);

*) Підрозділи стандартизації органів управління, науково-дослідних інститутів, підприємств

Рис. 1. Національна система стандартизації у сфері оборони

- система розроблення та постановки на виробництво (СРПВ ВТ);
- комплексна система контролю якості (КСКЯ ВТ);
- єдина система конструкторської та технологічної документації (ЄСКТД);
- єдина система захисту від корозії та старіння (ЄСЗКС);
- єдина система технічного обслуговування (ЄСТО);
- комплекси стандартів «Мороз-5», «Клімат-6»;
- страховий фонд документації (СФД).

Сьогодні в Україні використовують як національні стандарти у сфері оборони, так і чинні стандарти колишнього СРСР у військовій сфері (міждержавні військові стандарти).

Що стосується систем стандартів на ВТ, які використовуються промисловістю для забезпечення потреб оборони, то їх переважна частина була розроблена у 70—80-х роках ХХ ст. Ці документи часом суперечать змінам, які відбулися в економіці України, не відповідають вимогам сучасного рівня технічних можливостей стосовно продукції, процесів і послуг оборонного (військового) призначення, які ґрунтуються на поєднанні новітніх досягнень науки, розвитку технологій та практичного досвіду. Насамперед це стосується стандартів СРПВ ВТ, КСЗТВ ВТ, на випробування й контроль якості продукції оборонного призначення.

Наприклад, якщо Держстандартом Російської Федерації запроваджено нові версії стандартів на випробування ВТ «Мороз-6», «Клімат-7», стандартів серії СРПВ ВТ (ГОСТ РВ 15.), КСЗТВ ВТ, КСКЯ ВТ (ГОСТ РВ 20.), системи добровільної сертифікації «Военный регистр» (ВР РД 01.- 03.) та стандартів на надійність ВТ (ГОСТ РВ 27.), то в Україні і надалі використовуються застарілі версії наведених стандартів, а розроблення нових не здійснюється. Тому стає зрозумілим, чому в нормативно-правових документах [1, 9] та основоположних національних стандартах України зі стандартизації у сфері оборони регламентовано саме таку систему.

Проведемо стислий аналіз вимог нормативно-правових актів [5, 8, 9], які регламентують організацію робіт із стандартизації у сфері оборони в Україні та відмінності, які є у деяких країнах Європи.

Так, ст. 10 Закону України [5] показує, що: *«Міністерство оборони України, враховуючи особливості цієї сфери, визначає порядок застосування стандартів для задоволення потреб оборони України відповідно до покладених на нього функцій».*

Майже все зрозуміло, але на практиці ця норма Закону не працює. Основна причина лежить в юридичній площині. Міноборони власними НД (наказами, або директивами тощо) не може визначити по-

рядок застосування стандартів для задоволення потреб оборони України. Ці повноваження належать виключно КМУ [13]. Міноборони може встановити порядок, або норми, які регламентують лише внутрішні процедури та алгоритми у сфері військової стандартизації (*галузевої стандартизації, стандартизації організації (COV) — Міноборони*), які у свою чергу, не є обов'язковими для ЦОВВ, як виконавців оборонного замовлення, користувачів стандартів у сфері оборони.

Деяко покращує ситуацію Указ Президента України [8], який визначає основні завдання Міноборони щодо забезпечення формування військово-технічної політики, здійснення функції технічного регулювання, кодифікації та каталогізації у сфері оборони, але в цілому проблеми не вирішує. Разом з тим, Постанова КМУ [9] покладає функції головної організації в країні з проблем стандартизації ОВТ на ДП «УкрНДНЦ», який має структурний підрозділ у цій сфері, але не має потрібних повноважень. Організація та координація робіт у сфері стандартизації, розроблення нормативно-правових актів у цій сфері, формування програми робіт, затвердження проектів НД у сфері оборони закріплено за Департаментом технічного регулювання Мінекономрозвитку. Департамент на сьогодні вже не має структурного підрозділу і фахівців зі стандартизації у сфері оборони, як було встановлено [9]. Зрозуміло, що все наведене свідчить про недосконалість системи стандартизації у сфері оборони на цьому рівні і не сприяє ефективному виконанню завдань та функцій.

Досвід країн Європи в упровадженні стандартизації показує, що створені національні системи стандартизації, як правило складаються з двох підсистем: обов'язкової (державної, урядової) та добровільної (погоджувальної, фірм, підприємств, товариств). Наприклад, обов'язкові системи стандартизації Великої Британії (BSI), Німеччини (DIN) охоплюють питання зброї та військової техніки, охорони навколишнього середовища та техніки безпеки тощо. Так, національні стандарти для потреб збройних сил Німеччини — Бундесверу — позначають спеціальними індексами: *VB, WL, STBW*.

Разом з національними системами стандартизації в країнах, які є членами НАТО, використовують так звану «військову» стандартизацію (адміністративну, матеріальну та оперативну). Військові стандарти НАТО поділяють на дві групи: *NATO Standardization Agreements, STANAGs* (Угоди зі стандартизації) і *Allied Publications, APs* (Союзні документи, які містять узгоджені принципи дій чи стандартизовані методи). Застосування цих стандартів країнами-членами і країнами-партнерами Альянсу також здійснюється за принципами добровільності (*STANAGs*) та обов'язковості (*APs*) дотримання їхніх вимог.

Якщо через призму вимог до стандартизації у сфері оборони розглянути ст. 8 закону Польщі «Про стандартизацію», то можна зазначити:

«1. Для забезпечення інтересів держави у сфері безпеки і оборони можуть розроблятися, затверджуватися і скасовуватися окремим органом (не РКН¹) інші НД, зокрема оборонні стандарти, яких вимоги ст. 4 та 5 (п. 3, 5—7)² можуть не дотримуватися.

2. Рада Міністрів окремим розпорядженням встановлює процедуру виконання цих робіт, зокрема:

1. методи організації та проведення робіт зі стандартизації РКН, міністрами оборони та внутрішніх справ у сфері безпеки і оборони;

2. види НД у цій сфері;

3. процедуру розроблення, затвердження і застосування НД щодо безпеки і оборони, зокрема оборонних стандартів, в сферах, на які не поширюються РН³ процедуру затвердження і впровадження закордонних НД у сфері безпеки і оборони.»

4. Федеральний закон Російської Федерації від 15.12.2002 «Про технічне регулювання» в п. 3 визначає (із доповненнями 2011 року):

«3. Особенности стандартизации продукции (работ, услуг) и объектов, указанных в п. 1⁴ настоящей статьи, а также соответственно процессов их проектирования (включая изыскания), производства, строительства, монтажа, наладки, эксплуатации, хранения, перевозки, реализации, утилизации, захоронения устанавливаются Правительством Российской Федерации.»

З наведеного видно, що такі різні держави як Польща і Російська Федерація відносять законодавчі питання стандартизації у сфері безпеки і оборони виключно до компетенції урядів власних країн. На думку авторів, такий підхід до побудови систем стандартизації відповідає національним інтересам країни і його потрібно застосовувати і в Україні з урахуванням власних інтересів та особливостей системи технічного регулювання, та перш за все, стандартизації у сфері оборони.

Завершуючи розгляд і аналіз систем стандартизації у сфері оборони різних країн, треба підкреслити, що, саме зараз, керуючись вимогами Указу Президента України [п. 96, 14] потрібно внести зміни (або розробити нові редакції) до Закону України [5] та Постанови Кабінету Міністрів [9], а за потреби

¹ РКН — Польський Комітет стандартизації

² ст. 4 та 5 (пункти 3, 5—7) — добровільність застосування РН

³ РН — польський стандарт. Переклад — Я. М. Юзьків

⁴ п. 1. В отношении оборонной продукции (работ, услуг), поставляемой по государственному оборонному заказу.

Автори статті мають певні сподівання, що підвищенню ефективності діяльності національної системи стандартизації у сфері оборони сприятимуть дії Мінекономрозвитку у сфері технічного регулювання та координація діяльності ЦОВВ з реалізації оборонного замовлення, механізми, впроваджені Законом [4] в тому числі ст. 1 п.10) зазначеного Закону, Указу [7], і Постанови [10], врахування пропозицій щодо включення статті 10.1 до Закону [5], а також розроблення Міноборони та внесення на розгляд КМУ Порядку застосування стандартів у сфері оборони.

і до інших нормативно-правових актів, розробити Порядок застосування стандартів у сфері оборони.

Тому вважається за доцільне внести зміни до: ст. 10. «Інші суб'єкти, що займаються стандартизацією» Закону [5], 9 абзац ст. 10 вилучити, доповнити Закон ст. «Стандартизація у сфері оборони», у такій редакції:

«3 метою забезпечення національної безпеки і обороноздатності держави використовуються, розробляються, затверджуються інші НД, зокрема, стандарти у сфері оборони, вимоги яких є обов'язковими.

НД у сфері оборони — це міждержавні і національні стандарти на продукцію оборонного (військового) призначення (роботи, процеси, послуги), класифікатори, військові стандарти Міністерства оборони України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, а також інші стандарти, що містять відомості з обмеженням доступу.

Кабінет Міністрів України окремими актами встановлює процедуру виконання робіт зі стандартизації у сфері оборони, зокрема:

- методи організації та проведення робіт у цій сфері ЦОВВ, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері стандартизації, національним органом стандартизації, Міністерством оборони України, іншими військовими формуваннями, ЦОВВ;

- види НД на продукцію (роботи, послуги) у цій сфері;

- порядок розроблення державних цільових Програм з озброєння, військової та спеціальної техніки, інших НД для забезпечення потреб безпеки і оборони;

- процедуру впровадження стандартів інших держав у сфері безпеки і оборони в Україні.

Національний орган стандартизації виконує функції головної організації в країні зі стандартизації у сфері оборони, зокрема:

- разом з ЦОВВ, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері стандартизації, та Міністерством оборони України формує та забезпечує реалізацію науково-технічної політики у сфері стандартизації для забезпечення й оборони держави;

- організовує розроблення і прийняття національних НД у цій сфері;

- розробляє щорічний план робіт зі стандартизації продукції оборонного (військового) призначення;

- веде головний фонд НД у цій сфері;

- здійснює погодження, реєстрацію НД інших рівнів прийняття на продукцію оборонного (військового) призначення.

Міністерство оборони України:

- бере участь у формуванні та реалізації науково-технічної політики у сфері стандартизації для забезпечення та оборони держави;

- є головним державним замовником робіт зі стандартизації у сфері оборони, розробляє та подає на розгляд Кабінету Міністрів порядок застосування стандартів для задоволення потреб оборони;

- розробляє технічні регламенти та здійснює функції технічного регулювання у сфері озброєння та військової техніки;

- визначає НД, які розробляють виконавці державного оборонного замовлення ПОП;

- організовує виконання робіт та упровадження НД з каталогізації та кодування продукції оборонного (військового) призначення для забезпечення потреб Збройних Сил;

- здійснює упровадження стандартів системи управління якістю у сфері оборони;

- спільно з національним органом стандартизації розглядає та погоджує переліки цивільних стандартів з метою поширення їх використання для потреб оборони;

- спільно з національним органом стандартизації розглядає та погоджує переліки цивільних стандартів з метою поширення їх використання для потреб оборони».

Аналіз проблем системи стандартизації у сфері оборони. Перспективи розвитку

Проведений аналіз функціонування національної системи стандартизації у сфері оборони свідчить, що здобутки й надбання залишилися у минулому. Саме в останні п'ять років ХХ та на початку ХХІ ст. було створено національну систему стандартизації у сфері оборони, розроблено та прийнято основоположні та інші важливі НД зі стандартизації. Починаючи з 2005 року, спостерігається значний спад обсягів робіт через недостатнє фінансування.

Виконання робіт із стандартизації у сфері оборони здійснювалось згідно з Законом [4] та постановами [9, 10], разом з тим Державною програмою стандартизації на 2006—2010 роки виконання робіт у цій сфері не передбачалось. Річними планами національної стандартизації передбачається розроблення НД у сфері оборони, але у незначній кількості і лише за рахунок утримання Міноборони та/або інших розробників, що, як свідчить аналіз результатів, є вкрай неефективним. Більшість замовників у сфері оборони замовлення не беруть участі у розробленні стандартів. Фінансування робіт з розроблення НД на особливий період, які проводились ТК Міністерств промислової та аграрної політики, Міністерства транспорту та інших ЦОВВ, були припинені у 2005—2006 роках.

Відсутність цільових державних програм із стандартизації зразків ОВТ, неузгодженість дій ЦОВВ, та вкрай обмежене фінансування робіт призвело до такого стану речей, коли система національної

стандартизації у сфері оборони знаходиться у важкому, майже критичному стані. В останні роки фактично порушено системний підхід до розроблення НД на оборонну продукцію. Щодо відсутності позитивних результатів свідчить і той факт, що за 20 років незалежності нашої держави прийнято понад 140 національних НД на ОВТ, що становить 0,5 % від загальної кількості стандартів у цій важливій сфері.

Стала тенденція технічного та інтелектуального старіння НД у сфері оборони вже призводить до таких негативних наслідків, як зниження бойових можливостей і характеристик застосування ОВТ; загрози втрати конкурентоспроможності національного ОПК на світових ринках зброї.

Законами [4; 5, ст.18] визначено, що розроблення стандартів у сфері оборони належить до державного оборонного замовлення. Замовлення робіт зі стандартизації за кошти Державного бюджету України виконується відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель». Крім того, постанови [10, 15] визначають порядок планування та державних замовників з оборонного замовлення, уповноважений ЦОВВ щодо координації діяльності з реалізації оборонного замовлення і координації робіт із стандартизації, які виконуються за кошти державного бюджету. На жаль, механізм реалізації цих вимог стосовно стандартизації у сфері оборони до цього часу не працює. Стандарти у сфері оборони за кошти державного бюджету в т. ч. і за рахунок фінансування робіт з оборонного замовлення не розробляють.

Безумовно, одним із перспективних напрямків, який покращить реалізацію завдань стандартизації у сфері оборони, стане створення на базі провідної організації зі стандартизації в державі — ДП «УкрНДНЦ» — національного органу стандартизації України з наданням йому відповідних повноважень (завдань, функцій), а також більш активна і конструктивна позиція з вирішення зазначених проблем, відповідальних за цей напрямок роботи підрозділів стандартизації Міноборони та інших ЦОВВ.

Мінекономрозвитку через Департамент технічного регулювання організовує та координує розроблення нормативно-правових актів у сфері технічного регулювання, організовує та координує проведення робіт зі стандартизації у сфері оборони, формування програми робіт та їхнє фінансування. Основними завданнями діяльності Департаменту економіки оборони та безпеки Мінекономрозвитку є забезпечення реалізації, в межах своїх повноважень, державної економічної політики у сфері оборони та безпеки. Виконання функцій спеціально уповноваженого органу з питань державного оборонного замовлення; розроблення мобілізаційного плану національної економіки України на особливий період. Саме злагоджена і цілеспрямована

робота цих департаментів та активна участь національного органу стандартизації, Міноборони надасть можливість у найближчі часи виправити ситуацію із стандартизації у сфері оборони на краще.

Головною організацією зі стандартизації у сфері оборони в Україні є ДП «УкрНДНЦ» [9]. Основними його завданнями (розміщені на веб-сайті: www.ukrmdnc.org.ua) є:

а) проведення єдиної технічної політики у сфері стандартизації озброєння та військової техніки;

б) організація перспективного та поточного планування робіт зі стандартизації ОВТ;

в) розроблення стандартів і покажчиків стандартів у сфері оборони, проведення експертизи проектів НД у цій сфері, погодження та державна реєстрація технічних умов на продукцію військового призначення, інформаційне забезпечення користувачів стандартів.

Міноборони є головним державним замовником робіт зі стандартизації у сфері оборони і виконує завдання на основі Военної доктрини України і [1—10], інших нормативно-правових актів, Концепції (програми) реформування та розвитку ЗСУ, програм розвитку ОВТ.

ЦОВВ, які здійснюють заходи щодо планування та координації робіт із стандартизації у сфері оборони, створюють відповідні підрозділи та (або) призначають за погодженням з Мінекономрозвитку базові організації.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Як показує аналіз, основними проблемами національної системи стандартизації у сфері оборони є:

- недосконалість нормативно-правової бази та невідповідність її сучасним вимогам;

- неузгодженість об'ємів робіт, що виконуються, із завданнями;

- відсутність взаємопов'язаної системи нормативних вимог до продукції, споживачем якої є ЗСУ та інші військові формування.

Вирішення зазначених вище проблем потребує проведення таких заходів:

- приведення відповідно до сучасних вимог нормативно-правового та організаційно-методичного забезпечення;

- передбачення перевірки і перегляду ГОСТ В у проектах Концепції та Державної цільової програми стандартизації на період з 2013 по 2017 роки;

- налагодження взаємодії та дієвої координації робіт ЦОВВ та ефективного контролю за її результатами;

- належного фінансування державою, як за обсягами так і за ритмічністю та узгодженістю з програмами та планами робіт;

- створення у складі національного органу стандартизації відповідного підрозділу стандартизації у сфері оборони та визначення його функцій;

- започаткування науково-дослідних робіт з:
 - а) розроблення концепції (основних напрямків розвитку) стандартизації у сфері оборони, цільових програм зі стандартизації за видами ОВТ;

- б) аналізу відповідності систем стандартів, що регламентують процеси планування, розроблення, виробництва та експлуатації продукції оборонного та спеціального призначення;

- в) закріплення за суб'єктами стандартизації ГОСТ В, чинних в Україні, з метою перевірки, розроблення, за потреби, національних стандартів ДСТУ В на заміну міждержавних.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Концепція державної системи стандартизації озброєння та військової техніки в Україні», «Програма основних робіт по реалізації концепції державної системи стандартизації озброєння та військової техніки» від 28.04.1994 — (гриф обмеження доступу).
2. Омелянчук В. Реалізація потужних державних програм у сфері озброєння та військової техніки — це не лише підвищення боєздатності армії, але й внесок у розвиток економіки країни // Військо України. — 2011. — № 7 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.vu.mil.gov.ua./index.php?num=07&year=2011>.
3. Закон України «Про оборону України» від 06.12.1991 № 1932-XII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1932-12>.
4. Закон України «Про державне оборонне замовлення» від 03.03.1999 № 464-XIV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=464-14>.
5. Закон України «Про стандартизацію» від 17.05.2001 № 2408-III [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ucrf.gov.ua/uk/doc/laws/1149754656/>.
6. Закон України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» від 01.12.2005 № 3164-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3164-15>.
7. Указ Президента України «Про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України» від 31.05.2011 № 634/2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.president.gov/documents/13648.html>.

8. Указ Президента України «Про Положення про Міністерство оборони України та Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України» від 06.04.2011 № 406/2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=406%2F2011>.
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Про організацію робіт зі стандартизації озброєння та військової техніки в Україні» від 19.08.1993 № 662 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/662-93-%D0%BF>.
10. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання державного оборонного замовлення» від 27.04.2011 № 464 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://document.ua/pitannija-derzhavnogo-oboronnogo-zamovlennja-doc54892.html>.
11. КНД В 50-053-95. Керівний нормативний документ зі стандартизації озброєння та військової техніки. Положення про державний фонд нормативної документації з озброєння та військової техніки / Затв. наказом Держспоживстандарту України від 24.07.1995 № 3 — (гриф обмеження доступу).
12. Р В 50-066-96. Рекомендації. Порядок державної реєстрації технічних умов на продукцію військового призначення / Затв. наказом Держспоживстандарту України від 30.12.1996 № 8 — (гриф обмеження доступу).
13. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 07.09.2010 № 2591-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/I_doc2.nsf/fink1/ed_2010_10_07/an/397/T102591html.
14. Указ Президента України «Про Національний план дій на 2012 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010—2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» від 12.03.2012 № 187/2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/187_2012_National_plan.pdf.
15. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку координації робіт із стандартизації, які виконуються центральними органами виконавчої влади за кошти державного бюджету» від 04.02.2009 № 77 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=77-2009-%EF>. ■

ІНСТИТУТ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДП «УкрНДНЦ»

Основні завдання Інституту підготовки фахівців ДП «УкрНДНЦ»

- Підготовка спеціалістів і магістрів (друга вища освіта).
- Підготовка кандидатів в аудитори із сертифікації:
 - продукції та послуг;
 - систем управління якістю за ДСТУ ISO 9001:2000;
 - систем управління навколишнім середовищем за ДСТУ ISO 14001;
 - систем управління безпечністю харчових продуктів за ДСТУ 4161—2003.
- Підготовка кандидатів в аудитори з метрології та лабораторій.
- Підготовка органів з сертифікації до акредитації.
- Підготовка фахівців за напрямками:
 - підготовка асесорів (аудиторів з акредитації лабораторій за ДСТУ ISO/IEC 17025);
 - повірка та калібрування засобів вимірювальної техніки;
 - метрологічне забезпечення вимірювань та виробництва;
 - розробка та внутрішній аудит систем управління.

Структура Інституту підготовки фахівців

- Кафедра акредитації лабораторій, механічних та геометричних вимірювань.
- Кафедра оцінки відповідності, стандартизації та управління якістю.
- Кафедра метрологічного забезпечення виробництва, електричних та радіотехнічних вимірювань.
- Кафедра екологічного контролю, теплотехнічних та фізико-хімічних вимірювань.
- Кафедра управління якістю та випробування харчових продуктів.
- Кафедра споживчої політики.

Контакти

Тел.: (044) 452-34-27, 450-67-19

Тел./факс: (044) 459-58-95

Адреса: 03115, м. Київ, вул. Святошинська, 2, 6-й поверх

E-mail: decanat@ukrndnc.org.ua

